

WAT IS “EEN EIGEN STEM”?

Je “eigen stem” is datgene wat jouw werk direct herkenbaar maakt tenmidden van het werk van tientallen- en mogelijk zelfs honderden andere schrijvers. Het is een reflectie van jou. Jouw interesses, jouw gevoel voor humor, jouw interesse in- en keuze voor bepaalde onderwerpen en bepaalde soorten personages. Jouw stijl van schrijven.

WAT IS HET NIET? EN HOE WEET JE DAT HET HET WEL IS?

Heel kort: “Geforceerd schrijven in de stijl van...”. Als je geforceerd schrijft in de stijl van iemand anders, schrijf je voor een groot deel met en in de stem van iemand anders.

Jouw eigen schrijf-stem voelt natuurlijk aan voor jezelf. Als je schrijft in je eigen stem, vloeien de woorden, voel je waarschijnlijk plezier. Het voelt lekker. Het voelt vrij. Het voelt fijn.

WANNEER WORDT DE STEM VAN IEMAND ANDERS OOK DE JOUWE? EN HOE MAAK JE DAT EIGEN?

Het kan best zijn, (en het is zelfs zeer waarschijnlijk) dat je je eigen stem hebt gevonden, of gaat vinden via het werk van anderen. Soms “klikt” het werk van een schrijver simpelweg, en gaat je eigen werk veel soepeler lopen als je die specifieke stem volgt en zelf ook toepast. Dat is prima.

Die klik kan plaatsvinden op het niveau van plot, stijl, personages, wereldbouw, thematiek en ga zo maar door.

WAAROM IS EEN EIGEN STEM BELANGRIJK?

1. **Voor een natuurlijke flow tijdens het schrijven.** Alles dat je forceert, kost moeite. Als je de stijl van iemand anders imiteert, zonder het zelf werkelijk te voelen, kost dit energie.
2. **Voor plezier en voldoening.** Alles wat van jou is, alles wat jouw persoonlijke voorkeuren (en afkeuren) weerspiegelt, zal je waarschijnlijk plezier en voldoening geven tijdens het schrijven.

HOE ZIT HET MET ROEM EN FAAM?

Roem en faam zijn verleidelijke doelen. Ego wil gestreeld worden. Slechts weinig mensen dromen er niet van om op dat podium te staan, in dat TV-programma te zitten, geprezen te worden, die prijs te winnen, applaus te krijgen; herkend, genoemd en geprezen te worden, rijk te worden, en zo voorts.

Maar denk aan de prijs die je gaat- en die je wilt betalen. Is die prijs het verlies van je eigen stem, je eigen uniciteit, dan is dat wellicht een te grote prijs. Zeker als de kansen op die roem en dat succes niet al te groot (meer) is.

Er zijn inmiddels genoeg films en verhalen gemaakt over kunstenaars die –bijvoorbeeld onder druk van hun manager– “sell outs” zijn geworden, in een depressie raken, zich helemaal lam zuipen en verloren raken in orgies van drugs en andere zaken, pas weer blij worden als ze zichzelf terugvinden.

Roem en faam zijn mooi. Het is zeker niet onhaalbaar. (Zie o.a. Thomas Olde Heuvelt als één van een aantal voorbeelden van Nederlandstalige artiesten die internationaal zijn doorgebroken.) Maar betaal je prijs op andere vlakken. Bijvoorbeeld door ontzettend goed te worden in het vertellen in *jouw* stijl, met *jouw* stem.

HOE RAKEN WE ONZE EIGEN STEM KWIJT?

1. **Door misplaatste kritiek van anderen.** Feedback op een verhaal is belangrijk. Maar soms is deze feedback misplaatst. Bijvoorbeeld omdat het voornamelijk gaat over wat de gever van die feedback *zelf* wil lezen en niet over jouw verhaal. (Daarom zijn verhalenwedstrijden niet altijd de beste plek om dingen over je eigen werk te leren.) De belangrijkste factor in het kwijtraken van onze eigen stem is wellicht goedbedoelde, maar misplaatste kritiek. “Je zou dit moeten doen met je verhaal”. Of: “Het is teveel ‘dit’ en te weinig ‘dat’.”
2. **Door misplaatste kritiek van jezelf.** Soms ben je zelf je eigen grootste vijand. Je verhalen slaan bijvoorbeeld niet zo goed aan als dat je graag zou willen. (Verhalenwedstrijden, publicatie, etcetera). Je hebt bepaalde misplaatste kritiek van anderen geïnternaliseerd en je bent de mening gaan delen dat je het anders moet gaan doen, dat jouw eigen stem niet goed genoeg is, of dat niemand naar jouw stem als schrijver wil luisteren.
3. **Door misplaatste doelen.** Soms stel je jezelf als schrijver doelen, die uiteindelijk misplaatst blijken te zijn. Je wilt bijvoorbeeld rijk en beroemd worden, door net zo te schrijven als een bepaalde schrijver. Maar gedurende je proces merk je meer en meer dat dit eigenlijk niet is wat je blij maakt.
4. **Door anderen een plezier te willen doen, maar niet jezelf.** Soms kiezen we uit alle feedback die we krijgen, die dingen die anderen (hopelijk) plezier zullen geven, maar onszelf niet. Waar we eigenlijk graag willen schrijven over onderwerpen waar we zelf heel blij van worden, in stijlvormen die zeer stimuleren voor onszelf zijn, gaan we in werkelijkheid schrijven over dingen die ons eigenlijk niet echt veel interesseren, maar waarvan we hopen dat anderen die interessant zullen vinden.

HOE ZIT HET MET SUCCES?

Maar weinig schrijvers breken daadwerkelijk door. En de schrijvers die doorbreken, breken door omdat ze steun hadden van anderen. Dat kan hun uitgever zijn, maar ook mensen in hun directe omgeving.

1. **Zoek een goed support-system.** Dit zijn mensen die je positief stimuleren, die op een nuttige manier kritisch zijn over je werk, die je actief stimuleren om te groeien en beter te worden als schrijver.
2. **Vermijd de ja-knikkers en slijmjurken.** Het is fijn om ego-boosts te krijgen, maar mensen die alles wat je doet fantastisch vinden, zijn eigenlijk behoorlijk waardeloos voor je eigen persoonlijke ontwikkeling.
3. **Denk goed na of dit is wat je wil.** Schrijven was 100 jaar geleden een vak waarmee je (behoorlijk goed) je brood kon verdienen. Er was geen TV. Er waren geen films. Als je broodschrijver was (iemand die in opdracht van anderen elke maand binnen bepaalde formules een serie nieuwe verhalen produceerde) dan kon je goed geld verdienen. Die tijd is

voorbij. De markt is verzadigd en het grote geld komt uit andere bronnen dan boeken en artikelen.

4. **Best-seller-schrijvers zijn behoorlijk uniek.** Van elke miljoen schrijvers, zijn er misschien drie die doorbreekt tot bestsellerstatus. En vaak is dat door een on

HOE HERKEN JE NUTTIGE KRITIEK EN NUTTIGE FEEDBACK?

1. **Het respecteert jouw stem en jouw verhaal.** De lezer van je werk is redelijk tot goed in staat om jouw visie weer te geven in zijn of haar eigen lezing van je werk.
2. **Het beantwoordt op bruikbare wijze de vragen die je aan de lezer hebt gesteld.** Het helpt altijd om een paar gerichte vragen te stellen aan je proeflezers. De feedback geeft antwoord op deze vragen, op een manier waarop je waarschijnlijk iets kunt doen.
3. **Het opent nieuwe paden die je voorheen over het hoofd hebt gezien.** Elke schrijver en elk persoon heeft een aantal blinde vlekken. Nuttige kritiek en nuttige feedback opent nieuwe paden, geeft je nieuwe inzichten, wijst je op dingen die je zonder die feedback waarschijnlijk nooit opgemerkt zou hebben, of waar je jezelf wel bewust van was, maar waar je tot dan toe geen belang aan schonk.

WAT ALS JE GEVRAAGD WORDT OM HET HELEMAAL ANDERS TE DOEN?

Het kan zijn dat je proeflezer(s) suggesties geven om je werk op een paar punten (grondig) te herzien. Dat kan prima zijn. Zelfs als die adviezen eigenlijk misplaatst zijn.

1. **Kijk of het bij jouw verhaal past.** Jij bent de schrijver. Dit is jouw verhaal. Jij bepaalt waar dat verhaal naartoe moet. En tenzij die persoon jou betaalt, en het eigenlijk niet jouw verhaal is, maar het hunne, ben je die lezer absoluut niets verschuldigd. Past het advies niet bij jouw verhaal, negeer het dan.
2. **Kijk of het een indicatie is van iets anders.** Soms geeft misplaatst advies je een indicatie van een kernprobleem. Je personages komen bijvoorbeeld niet tot leven voor je lezer(s). Of je verhaal heeft een aantal plotgaten waardoor je verhaallijn ongeloofwaardig is voor bepaalde lezers.
3. **Volg je eigen gevoel.** Het verhaal is jouw verhaal. Jij moet er blij mee zijn. Als iemand liever ziet dat je het helemaal herschrijft (tot iets dat hij of zij mooi of plezierig vindt) vraag je dan goed af hoe dit jou gaat dienen (en of je die proeflezer wellicht gewoon moet droppen).

WAT GEBEURT ER ALS JE EIGEN STEM KWIJT RAAKT?

1. **Schrijven gaat moeizamer.** Je zult merken dat het schrijven moeizamer gaat. Het kan zelfs zijn dat je (tijdelijk) in een schrijversblok terecht komt. En dat komt onder andere om de volgende redenen.
2. **Je krijgt meer twijfel tijdens het schrijven.** Elk woord wat je schrijft, gaat waarschijnlijk twijfel geven. “Is dit wel goed genoeg? Is dit wel wat anderen willen lezen?”
3. **Je raakt steeds verder verwijderd van je eigen kern.** Alles wat je doet is een expressie van jezelf. En hoe dichter je bij je eigen kern komt, hoe meer plezier dingen je geven. Hoe meer je je eigen stem kwijtraakt, hoe meer je van je eigen kern verwijderd raakt.

4. **Je krijgt minder plezier in het schrijven.** Des te meer je van je eigen kern verwijderd raakt, des te minder plezier het schrijven zal geven.

TECHNIEKEN EN JE EIGEN STEM

Net als elke sport en elk vak, heeft ook het schrijven een aantal technieken en handvaten en vuistregels waardoor je verder kunt komen en waardoor je werk beter kunt gaan worden (of tijdelijk slechter, als je die technieken nog niet goed beheerst).

1. **Leer de basis.** Wat is een plot? Wat is een verhaal? Wat is een vertelling? Wat zijn scènes? Wat zijn acties? Wat creert spanning. Wat zijn spanningsbogen en cliffhangers? Wat maakt een personage intrigerend? Wat maakt een verhaal boeiend? Wat is flow? Wat is stijl? Wat zijn stijlvormen en welke stijlvormen zijn er allemaal beschikbaar?
2. **Leer wat een verhaal een goed verhaal maakt.** Dit zijn niet de platgetreden zaken als “show, don’t tell”, “lekker leesbaar”, “volgens die en die formule”, “geen taalfouten” en “je personages moeten sympathiek zijn”, maar zaken als actie, uitdagingen, tempo, conflict, intrigerende personages, vloeiende zinnen, compositie, stijl, intrigerende wereldbouw, goede research, consistentie in motivaties, acties en handelingen, en zo weinig mogelijk plotgaten
3. **Gebruik die technieken en handvaten als een versterker van jouw verhaal.** Hoe je dat doet? Door eerst te schrijven wat je wilt, op de manier waarop dat voor jou het beste werkt. (Ben je een plotter, een schrijver die een eigen natuurlijke flow volgt, een mix van beiden en/of andere dingen?) Dat eerste verhaal is je eerste schets. Gebruik de technieken, handvaten en vuistregels vervolgens om je werk beter te maken. Schrijven is niet alleen maar schrappen, maar ook dingen toevoegen, verhelderen, versterken, herschikken. Dat werk zal tot een tweede schets leiden, en een derde, waarin je streven is om bij elke volgende versie een steeds interessanter resultaat te krijgen, steeds meer spanning en intrige naar boven te brengen. Waar een verkeerd gebruik van technieken en handvaten tot verhalen zal leiden die niet meer de jouwe zijn, zal een goed gebruik jouw werk alleen maar sterker gaan maken.

FACTOREN EN OEFENINGEN

Om je eigen stem te vinden, of weer terug te vinden (als je die bent kwijtgeraakt) kun je kijken naar de volgende factoren en oefeningen

1. **Doe free-flow schrijfoefeningen.** Dit zijn oefeningen waarin je je verstand op nul zet en je kritische zelf opzij zet. Je gaat zitten en schrijven. Dit kan een scene zijn in je verhaal, iets dat zomaar naar voren komt, over een onderwerp dat jij zelf kiest.
2. **Kijk wat je tegenhoudt in je schrijven.** Wat gaat stroef? Waarom gaat dat stroef volgens jou? Is het de stijl? De personages? Je verhaalwereld? Waarom is dat zou volgens jou? Past die stijl bij jou? Passen die personages bij jou? Zou het ook anders kunnen?
3. **Schrijf je eigenlijk wel wat je *wilt* schrijven?** Anderen hebben heel vaak een mening over wat jij eigenlijk zou moeten doen en schrijven. (“Je zou eigenlijk over dit en dat moeten schrijven, want dat wordt wel serieus genomen / want dat heeft wel commerciële kansen.”) Vraag jezelf goed af of datgene wat je nu schrijft, eigenlijk wel is wat je *wilt* schrijven. En als je voor anderen schrijft (bijvoorbeeld omdat je denkt dat je daar “wel” succes mee kunt krijgen) is dat iets waar je zelf ook plezier uit haalt en interesse voor hebt?
4. **Kijk door wie je in je hoofd wordt tegengehouden.** Vaak internaliseren we onze ergste criticasters. Soms zijn er een paar mensen die door hun kritiek of hun feedback bij jou een blokkade hebben veroorzaakt. (“Dit mag niet zo. Dit kan niet zo. Dit wil niemand op deze

manier lezen,” en meer van dat soort onzin.) Dit kan een mede-schrijver zijn, of een specifieke lezer. Waar deze criticasters in werkelijkheid gewoon met hun eigen leven zijn doorgedaan, leest een interne kopie van elk van hen over je schouder mee, klaar om elke fouten aan te wijzen die jij maakt. Identificeer ze, bedank ze voor hun feedback en zet ze buiten.